

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ KOORDİNASYON BİRİMİ

**KREDİ KARTI KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
ANALİZİ: DOĞU KARADENİZ ÖRNEĞİ**

Proje No: 897

Normal Araştırma Projesi

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:

Dr. Öğr. Üyesi Dilara AYLA
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Araştırmacının Adı Soyadı

Dr. Öğr. Üyesi Önder DİLEK
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Öğr. Gör. Abdulmuttalip PİLATİN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Arş. Gör. Akif Ziya BAYRAK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

ÖNSÖZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen ve “Kredi Kartı Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Doğu Karadeniz Örneği” başlıklı bu projenin genel amacı, Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan 6 ilde (Artvin, Rize, Gümüşhane, Trabzon, Giresun ve Ordu) yaşayan hane halkının kredi kartı sahiplik düzeyini ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörleri saptamaktır. Literatür incelendiğinde Doğu Karadeniz Bölgesi düzeyinde yapılmış kapsamlı bir çalışmaya rastlanmadığı tespit edilmiş ve bu çerçevede literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Verilen desteklerden ötürü öncelikle Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi’ne, projenin yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen proje çalışanlarına ve meslektaşlarıma, projenin ilerlemesine katkı sağlayan öğrencilerimize ve idari birimlerimize teşekkürlerimi sunarım.

Projenin bilimsel çalışma yapacak araştırmacılara veri kaynağı sağlamasını, yerel yönetimlere ve yöre halkına ışık tutmasını temenni ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Dilara AYLA

Proje Yürütücüsü

RİZE-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	6
ABSTRACT	6
1. GİRİŞ	7
2. GENEL BİLGİLER	7
3. LİTERATÜR ÖZETİ	9
4. GEREÇ VE YÖNTEM	12
5. BULGULAR	13
6. SONUÇ	17
7. REFERANSLAR	18

TABLO VE ŞEKİL LİSTELERİ

Tablo 1: Anket Sayıları	12
Tablo 2: Demografik Özellikler	13
Tablo 3: Kredi Kartı Kullanımı	14
Tablo 4: Kredi Kartı Sayısı	14
Tablo 5: Kredi Kartı Borcunu Ödeme Yöntemi	14
Tablo 6: Kredi Kartı Borç Ödeme Miktarı	15
Tablo 7: Kredi Kartı Kullanımı Hakkındaki Görüş	15
Tablo 8: Kredi Kartı Limiti ve Harcama	16
Tablo 9: Kredi Kartı Kullanma Nedenleri	16
Tablo 10: Kredi Kartı Kullanmama Nedenleri	17

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan hane halkının kredi kartı sahiplik oranlarını ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörleri belirlemektir. Hanehalkının kredi kartı kullanımındaki artışın tüketim harcamalarını ve dolayısıyla ekonomik canlanmayı sağladığı bilinmektedir. Ayrıca kredi kartı kullanımı bankacılık sektörü açısından gelir sağlama fonksiyonu taşımakla birlikte pek çok risk unsuru da içermektedir. Bu nedenle hanehalkının kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin tespit edilme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çalışmadaki veriler, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki 6 ilde (Artvin, Rize, Gümüşhane, Trabzon, Giresun ve Ordu) yaşayan hanehalkı üzerinde yüz yüze anket yöntemi ile elde edilmiştir. Bu veriler ışığında, hanehalkının demografik özellikleri, kredi kartı sahiplik oranları, kredi kartı kullanımını etkileyen faktörler ve kredi kartı kullanmayan hanehalkının motivasyonları frekans analizi ile belirlenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların %76'sının kredi kartı kullandığı, %24'ünün ise kullanmadığı belirlenmiştir. Hanehalkının kredi kartı kullanımında etkili olan en önemli iki faktörün, taksitli alışveriş ve ödeme kolaylığı olduğu tespit edilmiştir. Kredi kartı kullanmayanların motivasyonu ise, faiz konusundaki duyarlılıklarının yanı sıra, kredi kartı kullanımının harcamaları artırması olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı Kullanımı, Ekonomi, Doğu Karadeniz

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE USE OF CREDIT CARD: A SAMPLE ON THE EASTERN BLACK SEA REGION

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the credit card ownership rates of the households living in the Eastern Black Sea region and the factors affecting the use of credit cards. It is known that the increase in household credit card usage leads to consumption expenditures and thus economic recovery. In addition, although credit card usage has a function of providing income in the banking sector, it also contains many risk factors. Therefore, the factors affecting the credit card usage of households should be determined. The data in the study were obtained by face-to-face survey method on the households living in 6 provinces (Artvin, Rize, Gümüşhane, Trabzon, Giresun and Ordu) in the Eastern Black Sea Region. According to these data, the demographic characteristics of households, credit card ownership rates, the factors affecting the use of credit card and the motivations of the households that do not use credit card were determined by frequency analysis. As a result of the study, it was determined that 76% of the participants used credit card and 24% did not use it. It was determined that the two most important factors that affect the credit card usage of households were the installment shopping and payment convenience. It was determined that the motivation of the people who do not use credit card, besides their sensitivity of interest, is the fact that credit card usage increases the expenditures.

Key Words: Credit Card Use, Economy, Eastern Black Sea

1. GİRİŞ

Kredi kartları banka kartları içerisinde en gelişmiş olup nitelik olarak açık (döner) krediye örnektir. Kredinin bir kerelik olmaması, önceden belirlenmeden çeşitli amaçlar için kullanılması, ödeme sayısının isteğe göre değişmesi ve kredi miktarının arttırılabilmesi en önemli özelliğidir. Kredi kartı kullanıcılarına, hesaplarında hiç paraları olmasa bile kendilerine tanınan kredi limitlerinden faydalanarak nakit çekme veya alış-veriş yapma imkânı sağlamaktadır (Babuşçu ve Hazar, 2016:188). Kredi kartının dünya genelinde ilk örneği 1950 yılında, merkezi New York'ta olan Diners Club tarafından çıkartılmıştır (Kaya, 2009: 10). Türkiye'de ise yabancı turistlerin nakit para taşıma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla İstanbul Turizm isimli firma tarafından "Diners Club" ile 1963 yılında ilk kart uygulamasına gidilmiştir (Akdoğan, 2015: 62).

Kredi kartı sektörü, bankacılık sektöründe oldukça kârlı bir sektör olarak görülmektedir. Satıcıdan alınan ücretler, kullanıcıdan aidat ve cezalar için alınan ücretler ve ödenmemiş bakiye üzerinden tahsil edilen faiz gelirleri başlıca gelir kaynaklarıdır (Golin ve Delhaise, 2013: 122). Alışveriş sıklığının geldiği nokta insanların kredi kartına olan ilgisini daha da arttırmıştır. Bankalar da kredi kartlarını hanehalkına pazarlamak adına çeşitli kampanyalar sunmaktadır.

Kredi kartları hamiline, üye iş yerlerine, bankalara ve ülke ekonomisine hem avantajları hem de dezavantajları olan bir bankacılık ürünüdür. Konumuz itibarıyla sadece kullanıcılar ve ülke ekonomisi açısından bir değerlendirme yapılması planlanmaktadır. Kullanıcı açısından, para taşıma riskini kaldırması, anında kredi sunması, nakit avans çekme imkânı, taksitli alışveriş sağlaması, şimdi satın alınıp ödemenin (taksit erteleme) sonra yapılması, sanal alışveriş imkânı ve puan biriktirme gibi avantajlarının olmasının yanında güvenlik sorunları, phishing saldırıları, tasarrufu azaltması ve bilinçsizce tüketimi artırması da dezavantajları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülke açısından ise enflasyona, istihdama, para politikalarına, kamu gelirlerine, faiz oranlarına ve dış ticarete etkisi görülmektedir.

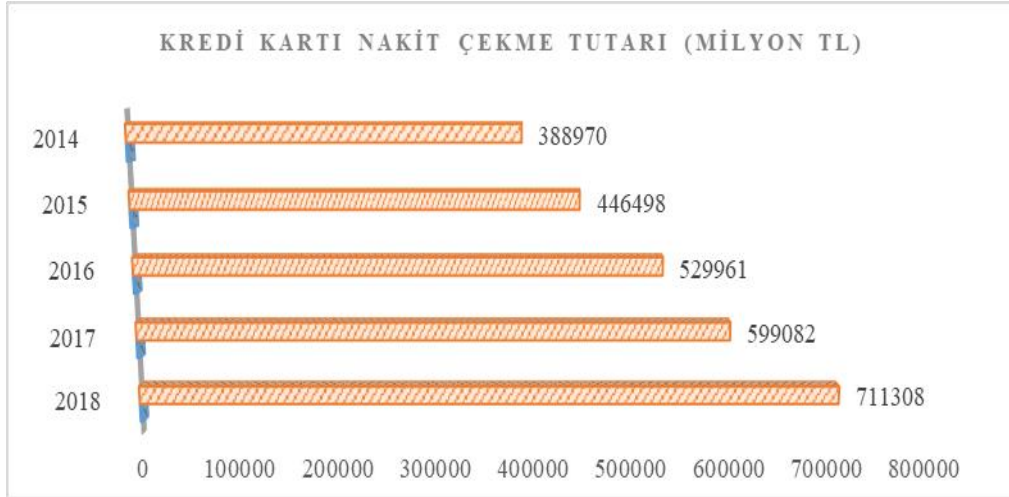
Bu çalışmada öncelikle bu alanda yapılan çalışmaların literatür taramasına yer verilmiştir. Daha sonra hane halkının kredi kartı sahiplik düzeyinin ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenebilmesi için kullanılan yöntemle değinilmiştir. Son olarak analize ait bulgular aktarıldıktan sonra sonuç kısmında genel değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

Günümüzde, kredi kartı kullanım oranları ekonomik gelişmelerin de etkisiyle daha da artmıştır. Tüketicilerin artan gelir düzeyi, satın alma davranışını doğrudan etkileyen önemli bir etkidir. Dolayısıyla özellikle son yıllardaki ekonomik büyüme tüketici gelirlerinin artmasına neden olmuş ve artan tüketici gelirleri harcamaların artmasına önemli katkı sağlamıştır. Tüketicilerin kişisel gelirlerinden dolaysız vergiler çıkarıldıktan sonra, geriye tüketicilerin kullanabileceği gelirler kalmaktadır. Kullanılabilir gelir, tüketicinin satın alma gücünü etkileyen ve belirleyen en temel etkenlerden biridir (İnsel ve Yalım, 2001: 45). Türkiye'de tüketimin en önemli belirleyicilerinden biri gelir iken diğerinin enflasyon olduğu düşünülmektedir. Enflasyonun

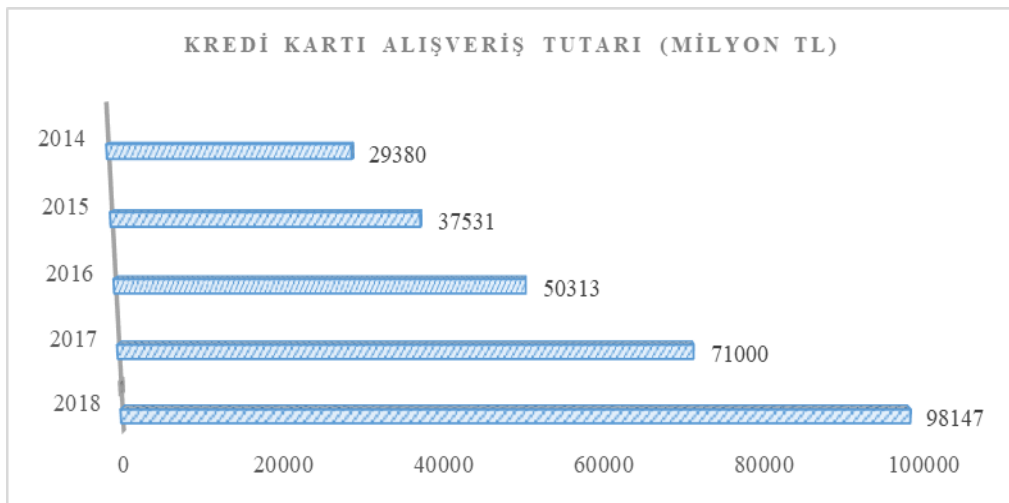
yüksek olduğu dönemlerde ekonomideki dengenin bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeler, ekonominin yavaşlamasına yani talebin azalmasına neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da böyle dönemlerde kredi kartı ile alışveriş eğilimlerinde azalmalar görülebilmektedir (Özkul ve Tapşın; 2010: 148).

Şekil 1’de görüldüğü üzere 2014 yılında yaklaşık 389 milyar TL olan kredi kartı ile nakit çekme tutarı 2018 yılında yaklaşık olarak 712 milyar TL’ye yükselerek 5 yılda yaklaşık yüzde yüzlük bir artış göstermiştir.

Kaynak: BKM (2018)

Şekil 2’de görüldüğü üzere 2014 yılında kredi kartıyla yaklaşık 30 milyar TL’lik bir alışveriş yapılırken 2018 yılına gelindiğinde bu rakam yaklaşık 99 milyar TL’ye yükselmiştir. 2014 yılından 2015 yılına kadar aradan geçen 5 yıllık süreçte kredi kartı ile alışveriş tutarı 3 kattan fazla bir artış göstermiştir. Bu rakamlara göre özellikle kredi kartı ile yapılan alışverişlerde kullanım oranlarının hızla arttığı anlaşılmaktadır.

Kaynak: BKM (2018)

Burada dikkat çeken bir nokta kredi kartının öncelikli kullanım özelliklerinden olan kredi kartı ile alışveriş yapma yerine kredi kartı ile nakit çekme tutarının yıllar itibariyle daha fazla

olmasıdır. 2018 yılı itibarı ile kredi kartı ile nakit çekme tutarı kredi kartı ile alışveriş yapma tutarının yaklaşık olarak 8 katıdır. Bu durum kredi kartının asıl amacı olan taksitli alışveriş yerine nakit çekme özelliğinin daha ön plana çıktığını göstermesi açısından önemlidir.

Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, Türkiye’de kredi kartı ile yapılan ödemelerin son yıllarda gerçekleşen ekonomik büyüme oranlarının çok üzerinde bir şekilde artmaya devam ettiği görülmektedir. 2018 yılı sonunda GSMH’de gerçekleşen %2,6’lık büyümeye karşılık, kredi kartı sayısında % 7’lik, kredi kartı cirosunda ise %21’lik bir büyüme olduğu görülmüştür. 2018 yılında, kredi kartları ile yapılan alışverişler bir önceki yıla göre %18 artarken, nakit çekim tutarındaki artış ise %12 olarak gerçekleşmiştir (BKM, 2018: 43).

2018 yılında kredi kartı ile yapılan işlemlerin toplamının GSYH içindeki payı yaklaşık olarak %22 seviyesine ulaşmıştır. Bu oranın yüksek olması Türkiye’nin kayıt dışı ekonomi ile mücadele konusunda son derece büyük bir avantaj sağlamasına katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda önemli katkı sağlayan kredi kartları ile 2018 yılında, toplam 1 milyar 821 milyonu aşkın alışveriş işlemi yapılmış, 98 milyar TL alışveriş cirosuna ulaşılmış ve yaklaşık 712 milyon TL’lik nakit çekme işlemi gerçekleştirilmiştir (BKM, 2018: 42).

2018 yılı sonu itibarıyla Türkiye’deki kredi kartı sayısı, 66 milyonu geçmiştir (BKM, 2018: 44). Taksit, ekstra puan vb. uygulamalar ile kullanıcılarına birtakım avantajlar sunarak daha da cazip hale gelen kredi kartları, taksitli bir ödeme aracından daha çok alternatif bir nakit çekme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kredi kartları, işletmelere elindeki ürün ve hizmetleri daha kısa sürede satma; kart hamillerine ise ihtiyaç duymuş olduğu ürünleri ve hizmetleri, daha sonraki zamanlarda elde edeceği geliri şimdiden harcama fırsatı vererek satın alma imkânı sağlamaktadır. Alışverişlerin kredi kartıyla yapılması nakit paranın dolaşımını kısmen de olsa sınırlayarak harcamaların kaydı para olarak gerçekleşmesine, ülke ekonomisi açısından ise kullanılabilir tasarrufların bankalar tarafından tutulmasına ve fon olarak kullanılabilmesine fırsat vermektedir.

3. LİTERATÜR ÖZETİ

Son yıllarda ekonomik birimler açısından önemli bir bankacılık enstrümanı olarak değerlendirilen kredi kartlarının kullanımını etkileyen faktörlerin literatürde sıklıkla incelendiği gözlenmektedir. Çalışmanın bu bölümünde ilgili literatürün bir özeti sunulurken konuyla ilgili ampirik çalışmalara değinilecektir.

Armstrong ve Craven (1993), kredi kartı kullanımını inceledikleri çalışmada ABD Orta Batı Eyalet Üniversitesi’nde eğitim gören 243 lisansüstü üniversite öğrencisi örnekleme kapsamında anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen verilerin t-Testi ile Chi-Kare analizi ile incelendiği çalışmada, kız öğrencilerin erkeklerden daha çok kredi kartı kullandığı ve dolayısıyla cinsiyetin kredi kartı kullanmada belirleyici bir faktör olduğu, ancak harcama miktarları konusunda önemli bir fark olmadığı ortaya konulmuştur.

Hayhoe vd. (1999) çalışmalarında Kuzey Amerika’da eğitim gören 419 Öğrenci (183 erkek-236 kadın) üzerinde anket uygulaması yaparak Lojistik Regresyon ve ANOVA analizini kullanmışlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, 4 veya daha fazla kredi kartı bulunan ve finansal ders almış olan öğrencilerin kredi kartı kullanımında daha duyarlı olduklarını göstermiştir.

Mantel ve McHugh (2001), ABD’de bulunan 1300 kişi üzerinde uyguladıkları anket yöntemi ile gerçekleştirdikleri çalışmada lojistik regresyon analizini kullanmışlardır. Analiz sonucunda, demografik değişkenlerin kredi kartı kullanmaya başlarken değil, kullanım düzeyi konusunda etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ek olarak, tüketicilerin finansal özelliklerinin kredi kartına sahip olma ve kullanma düzeyini etkilediği, geliri 20,000 doların üzerinde olan bireylerin geliri 20,000 doların altında olan bireylere göre kredi kartını iki kat daha fazla kullandıkları ortaya konulmuştur.

Qi ve Yang (2003), ABD’de yaşayan 1551 kişi örneklemini inceledikleri çalışmada anket yöntemi ile elde edilen verileri lojistik regresyon analizini kullanarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda kredinin limiti, faiz oranı, yıllık kart bedeli ve ödeme oranı değişkenlerinin kredi kartı kullanımını etkilediği tespit edilmiştir.

Evans (2004), Federal Rezerv Kurulu’nun 1970-2001 dönemine ait tüketici finansmanı anketi verilerini kullanarak ABD’de yaşayan 4450 aile kapsamında grafiksel bir analiz gerçekleştirmiştir. Analizde maaştan bağımsız harcama yapabilme, rahat alışveriş imkânı ve önce satın alım sonra ödeme fırsatı gibi özelliklerin kredi kartı talebini etkilediği belirtilmiştir.

Kurtuluş ve Nasır (2006), Türkiye’de bulunan 948 kişiye (534 Erkek 414 Kadın) internet üzerinden uygulanan anket verilerini kullanarak frekans analizi yaptıkları çalışmaları sonucunda taksitlendirme, ödeme kolaylığı, kart kullanımına bağlı ödül uygulamaları, saygınlık göstergesi niteliği ve yeterli nakit temini özelliklerinin kredi kartı kullanımında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Altan ve Göktürk (2008), Türkiye’de (18 İl) yaşayan 950 kişiye uyguladıkları anket verilerini Chi-Kare ve Anova testini kullanarak incelemişlerdir. Analizde kredi kartı kullanımında etkili olan faktörlerin sahip olunan kredi kartı sayısı, aylık gelir miktarı, yaş ve eğitim düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte medeni durum, cinsiyet ve çocuk sahibi olmanın kart kullanmada etkili olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çiçek ve Demirdelen (2010), Türkiye Niğde Üniversitesi’nde çalışan 112 akademisyen örneklemine ait anket verilerini kullanarak Anova analizi yapmışlardır. Analiz sonucunda kartın maaşın alınan banka ile aynı olması ve banka imajı değişkenlerinin kart kullanımı üzerindeki etkisinin yakın çevre tavsiyesi ve yüksek harcama limiti değişkenlerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yardımcı doçentlerin kredi kartı kuruluşunun imajını profesörler ve doçentlere göre daha az önemseydiği belirlenmiştir.

Yayar vd. (2011), Türkiye Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi'nde eğitim gören 788 öğrenci üzerinde uyguladıkları anket verilerini lojistik regresyon analizi kullanarak incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular ile kredi kartı kullanımının yaş, annenin çalışıyor olma durumu, ailenin ve öğrencinin aylık geliri, öğrenim türü ve öğrencinin aylık harcama miktarından etkilendiği tespit edilmiştir.

Blankson vd. (2012), Amerika Kuzey Texas Üniversitesi'nde eğitim gören 405 öğrenciye ait anket verilerini faktör analizini kullanarak araştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin kredi kartlarının kullanımını etkileyen faktörlerin satın alma gücü sağlaması, sunulan müşteri hizmetleri ve teşvikler ile kredi ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin %66'sı kredi kartlarının verdiği güvenlik hissi nedeniyle kullandıklarını belirtmişlerdir.

Teoh vd. (2013), Malezya'da bulunan 150 kişi kapsamında uygulanan anket verilerini çoklu regresyon analizi, t-Testi ve tek yönlü Anova analizi yardımıyla incelemişlerdir. Bulgulara göre gelir, yaş ve medeni durum demografik değişkenlerinin kredi kartı kullanımını etkilediği belirtilmiştir.

Alam vd. (2014) tarafından Malezya'da yaşayan 240 kişiye ait anket verileri faktör analizi ve çoklu regresyon analizi yardımıyla incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, kredi kartı ile ilgili agresif tanıtımlar, kredi kartı bilgisi ve düşük asgari ödeme miktarının kredi kartı kullanımında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Cebeci ve Uçar (2016), Türkiye Giresun Üniversitesi Görele Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans Bölümünde eğitim gören 232 öğrenciyi kapsayan örneklemi kullanarak anket yöntemi uygulamışlardır. Faktör analizinin kullanıldığı çalışmada öğrencilerin %50,5'inin taksitli alışveriş avantajı nedeniyle, %24,3'ünün nakit sıkıntısından ötürü, %15,9'unun nakit taşımamak için, %9,3'ünün diğer sebeplerden ötürü kredi kartı kullanımı gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin %55,2'sinin kredi kartına gerek duymadığı için, %16,8'inin "param varsa tüketim yaparım" görüşünden, %16'sının borçlanmayı sevmediğinden, %8,8'inin kredi kartını sevmediğinden, geriye kalanların ise diğer sebeplerden ötürü kredi kartı kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İslatince (2017), Türkiye Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde eğitim gören 136 kadın, 89 erkek öğrenci üzerinde anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Anket verilerinin analiz edilmesinde K-Means Kümeleme Algoritması ve Varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda çok fazla yerde taksit olanağı sunması, limitinin yeterli/yüksek olması, ödeme kolaylığı sağlaması, her yerde kullanılabilmesi, alışverişlerde indirim olanağı sunması, nakit para olmadığı zaman da kullanılabilmesi, kart aidatının olmaması ve daha önce çalışılan banka olması gibi etkenlerin kredi kartı kullanımının tercih edilmesi üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir.

4. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon'dan oluşan 6 ili kapsamaktadır. Uygulanan anket sayıları belirlenirken TÜİK'in adrese dayalı son nüfus verilerine göre geçerli olan nüfus sayıları kullanılmış ve oransal olarak her ile düşen anket sayısı belirlenmiştir. %5 hata payı, %95 güven aralığı ile bu ana kütleyi temsil edebilecek minimum örneklem büyüklüğü 384 olmasına rağmen temsil gücünün yüksek olması ve bazı anketlerin eksik, tutarsız cevaplanabileceği de göz önünde bulundurularak 1.000 anket uygulanmıştır. Ardından eksik ve tutarsız olanlar çıkarıldıktan sonra kalan 775 anket değerlendirilmeye alınmıştır. İlgili veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Anket Sayıları

İl	Nüfus	Yüzde (%)	Anket Sayısı
Artvin	168.068	6,6	66
Giresun	444.467	16,6	166
Gümüşhane	172.034	5,4	54
Ordu	750.588	28,6	286
Rize	331.048	13,2	132
Trabzon	779.379	29,6	296
Toplam	2.645.584	100	1.000

Çalışmanın sağlıklı olması için Ocak 2018'de 50 tüketiciye anket formu verilmiş ve ilgili anketlere ön test gerçekleştirilmiştir. Ön testle ilgili güvenilirlik ve geçerlilik analizi yapılarak bunun sonucunda ankette kullanılan bazı sorular çıkarılmış, bazıları da daha anlaşılır bir hale getirilmiştir. Ankette kullanılan sorular literatürde daha önce geliştirilmiş olan ölçekler kullanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca modeldeki değişkenlerinin etki seviyesini ölçmek için beşli likert ölçeğinden yararlanılmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yönteminin kullanılmasının yanı sıra iki ilde (Rize ve Trabzon) anketlerin elden bırakılması ve makul bir süre sonunda geri alınması yolu tercih edilmiştir. Anket formunun verilmesi sırasında gerekli tüm açıklamalar yapılmış olup kişilerin ankete samimi ve daha doğru cevaplar vermelerini sağlamak için kimlik bilgileri istenmemiştir.

Anket formlarından elde edilen verilerin değerlendirmesi istatistiki paket programları kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen verilerden öncelikle hane halkının demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu demografik özellikler; yaş, cinsiyet, gelir durumu, eğitim, meslektan oluşmaktadır. Ardından kredi kartı kullanımına yönelik kredi kartı sahipliği, kullanım oranı, kredi kartı sayısı ve asgari ödeme tutarı oranları belirlenmiştir. Son olarak da kredi kartı kullanımını etkileyen faktörler tespit edilmiştir.

5. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde istatistiksel analize tabi tutulan verilere ait bulgular ve elde edilen sonuçlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, anket katılımcılarının demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Demografik Özellikler

Değişken		Frekans	%	Değişken		Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	458	59,1	Md.Dur.	Evli	417	53,8
	Kadın	317	40,9		Bekar	358	46,2
	Toplam	775	100,0		Toplam	775	100,0
Yaş	18-27	267	34,5	Eğitim Durumu	İlköğretim	151	19,5
	28-37	221	28,5		Lise	254	32,8
	38-47	129	16,6		Üniversite	343	44,3
	48-57	105	13,5		Lisansüstü	27	3,5
	58+	53	6,8		Toplam	775	100,0
	Toplam	775	100,0				
Meslek	Memur	189	24,4	Eş çalışma	Bekar	358	46,2
	Öğrenci	136	17,5		Evet	212	27,4
	İşçi	130	16,8		Hayır	205	26,5
	Ev Hanım	76	9,8		Toplam	775	100,0
	Esnaf	70	9,0	Gelir	0-2000 TL	469	60,5
	Emekli	67	8,6		2001-4000 TL	225	29,0
	İşsiz	56	7,2		4001-6000 TL	63	8,1
	Diğer	38	4,9		6001 TL +	18	2,3
	Çiftçi	13	1,7		Toplam	775	100,0
	Toplam	775	100,0				

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcıların %59,1’i erkek, %40,9’u kadındır. %34,5’i 18-27, %28,5’i 28-37, %16,6’sı 38-47, %13,5’i 48-57 yaş arasında, %6,8’i ise 58 ve üzeri yaştadır. %53,8’i evli, %46,2’si bekârdır. %19,5’i ilköğretim, %32,8’i lise, %44,3’ü üniversite ve %3,5’i lisansüstü mezunudur. %24,4’ü memur, %17,5’i öğrenci, %16,8’i işçi, %9,8’i ev hanımı, %9’u esnaf, %8,6’sı emekli, %7,2’si işsiz ve %1,7’si ise çiftçidir

Tablo 3: Kredi Kartı Kullanımı

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Kullanımı	Evet	589	76,0
	Hayır	186	24,0
	Toplam	775	100,0

Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımcıların %76'sı kredi kartı kullanırken, %24'ü ise kredi kartı kullanmamaktadır.

Tablo 4: Kredi Kartı Sayısı

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Sayısı	1	329	55,9
	2	159	27,0
	3	72	12,2
	4	13	2,2
	5 +	16	2,7
	Toplam	589	100,0

Tablo 4'te görüldüğü üzere, katılımcıların %55,9'u sadece 1 adet kredi kartı kullanırken, %27'si 2 adet, %12,2'si 3 adet, % 2,2'si 4 adet ve son olarak %2,7'si ise 5 veya daha fazla kredi kartı kullanmaktadır.

Tablo 5: Kredi Kartı Borcunu Ödeme Yöntemi

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Borç Ödeme Yöntemi	Nakit	419	71,1
	Mevduat Hesabı	125	21,2
	Bireysel Borç	20	3,3
	Kredili Mevduat Hesabı	17	2,8
	Tüketici Kredisi	8	1,3
	Toplam	589	100,0

Tablo 5'te görüldüğü üzere, katılımcıların %71,1'i kredi kartı borcunu nakit olarak öderken, %21,2'si mevduat hesabından, %3,3'ü bireysel borçlanarak, %2,8'i kredili mevduat hesabını kullanarak ve son olarak %1,3'ünün ise tüketici kredisi ile kredi kartı borcunu ödemektedir.

Tablo 6: Kredi Kartı Borç Ödeme Miktarı

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Borç Ödeme Miktarı	Toplam Borcu	300	50,9
	Asgari Borcu	195	33,1
	Asgari ile Toplam Borç Arası Bir Tutar	94	16,0
	Toplam	589	100,0

Tablo 6’da görüldüğü üzere, katılımcıların %38,7’si kredi kartı borcunun tamamını, %25,2’si asgari borcunu ve %12,1’i ise asgari borcu ile toplam borcu arasında bir tutarı ödemektedirler.

Tablo 7: Kredi Kartı Kullanımı Hakkındaki Görüş

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Faydalıdır	Evet	404	68,6
	Hayır	185	31,4
	Toplam	589	100,0
Kredi Kartı Güvenlidir	Evet	328	55,7
	Hayır	261	44,3
	Toplam	589	100,0
Kredi Kartı Harcamaları Arttırır	Evet	389	66,0
	Hayır	200	34,0
	Toplam	589	100,0
Nakit Çekiminde Kullanma	Evet	181	30,7
	Hayır	408	69,3
	Toplam	589	100,0
Borç Ödemede Sorun Yaşama	Evet	170	28,9
	Hayır	419	71,1
	Toplam	589	100,0
Kredi Kartı Limiti Yeterlidir	Evet	483	82,0
	Hayır	106	18,0
	Toplam	589	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere, Kredi kartı kullananların %68,6’sı kredi kartını faydalı bulurken, %31,4’ü faydalı bulmamaktadır. Kullanıcıların %55,7’si kredi kartını güvenli bulurken, %31,4’ü güvenli bulmamaktadır. Kullanıcıların %66’sı kredi kartının harcamaları arttırdığını, %34’ü ise harcamaları arttırmadığını ifade etmektedir. Kullanıcıların %30,7’si kredi kartını nakit çekiminde kullanırken, %69,3’ü nakit çekiminde kullanmamaktadır. Kullanıcıların %28,9’u kredi kartı borcunu ödemede sorun yaşarken, %71,1’i borcunu ödemede sorun yaşamamaktadır. Kullanıcıların %82’si kredi kartı limitini yeterli bulurken, %18’i yeterli bulmamaktadır.

Tablo 8: Kredi Kartı Limiti ve Harcama

Değişken		Frekans	%	Değişken		Frekans	%
Limit	0-2000 TL	247	41,9	Harcama	0-1000 TL	316	53,7
	2001-4000 TL	133	22,6		1001-2000 TL	156	26,5
	4001-6000 TL	84	14,3		2001-3000 TL	51	8,7
	6001 TL +	125	21,2		3001-4000 TL	40	6,8
	Toplam	589	100,0		4001 TL+	26	4,4
				Toplam		589	100,0

Tablo 8’de kullanıcıların kredi kartı limitleri görülmektedir. Buna göre, %41,9’nun 0-2000 TL arasında, %22,6’sının 2001-4000 TL arasında, %14,3’ü 4001-6000 TL arasında, %21,2’sinin ise 6001 TL ve üzerinde limiti vardır. Kullanıcıların %53,7’si 0-1000 TL arasında, %26,5’i 1001-2000 TL arasında, %8,7’si 2001-3000 TL arasında, %6,8’i ise 3001-4000 TL arasında, %4,4’ü ise 4001 TL ve üzerinde aylık harcama yapmaktadır.

Tablo 9: Kredi Kartı Kullanma Nedenleri

Değişken	N	Minimum	Maksimum	Ortalama
Taksitli alış-veriş imkânı	589	1,00	5,00	3,6927
Ödeme kolaylığı sağlama	589	1,00	5,00	3,5688
Para taşıma riskini azaltması	589	1,00	5,00	3,1715
Nakit ihtiyacı için güvence	589	1,00	5,00	3,0594
Harcamaları takip etmeyi sağlama	589	1,00	5,00	2,8353
Otomatik ödeme talimatları	589	1,00	5,00	2,7929
Gelir seviyesinin yetersizliği	589	1,00	5,00	2,7097
Kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı	589	1,00	5,00	2,6231
E-ticarete kullanım	589	1,00	5,00	2,5450
Puan biriktirme olanağı	589	1,00	5,00	2,5229
Başka borçları erteleme veya kapatma	589	1,00	5,00	2,3939
Sanal Kart hizmeti	589	1,00	5,00	2,1511
Yurt dışı kullanım imkânı	589	1,00	5,00	1,8336

Kredi kartı kullanım nedenleri incelendiğinde ilk 3 sırada taksitli alış-veriş imkânı (3,6927), ödeme kolaylığı sağlama (3,5688) ve para taşıma riskini azaltması (3,1715) yer almaktadır. Ardından sırasıyla, nakit ihtiyacı için güvence (3,0594), harcamaları takip etmeyi sağlama (2,8353), otomatik ödeme talimatları (2,7929), gelir seviyesinin yetersizliği (2,7097), kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı (2,6231), e-ticarete kullanım (2,5450), puan biriktirme olanağı (2,5229), başka borçları erteleme veya kapatma (2,3939), sanal kart hizmeti (2,1511) ve son olarak en düşük ortalama ile yurt dışı kullanım imkânı (1,8336) gelmektedir.

Tablo 10: Kredi Kartı Kullanmama Nedenleri

Değişken	N	Minimum	Maksimum	Ortalama
Kredi kartının aşırı tüketime neden olması	186	1,00	5,00	3,1935
Faizlerle ilgili islâmi hassasiyetim var	186	1,00	5,00	3,1183
Kredi kartına ihtiyaç duymuyorum	186	1,00	5,00	2,9409
Yeterince güvenli bulmuyorum	186	1,00	5,00	2,8548

Kredi kartı kullanım nedenleri incelendiğinde ilk sırada kredi kartının aşırı tüketime neden olması (3,1935), ikinci sırada faizlerle ilgili islâmi hassasiyetin olması (3,1183), üçüncü sırada kredi kartına ihtiyaç duyulmaması (2,9409) ve son olarak yeterince güvenli bulunmaması (2,8548) gelmektedir.

6. SONUÇ

Son yıllarda küreselleşme, dijitalleşme, ulaşım imkânlarının ve hızının artması, toplumun gelir seviyesinin yükselmesi, ürün ve arz çeşitliliği, e-ticaret ve yurtdışı seyahatlerin artmasının da etkisi ile Türkiye’de kredi kartı kullanımı önemli ölçüde artmıştır. Kredi kartı kullanımının artış hızı ve kullanım oranları Türkiye’nin her bölgesinde aynı olmamakla birlikte son yıllarda her bölgede bir artış olduğu bilinmektedir. Bu çalışmanın kapsamı Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illeri ile sınırlı tutulmuştur. Bu kapsamda katılımcıların %59,1’i erkek, %40,9’u kadınlardan oluşmaktadır. %79,7’si 18-47, yaş arasında, %20,3’ü ise 58 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır. %19,5’i ilköğretim, %32,8’i lise, %44,3’ü üniversite ve %3,5’i lisansüstü mezunudur. %24,4’ü memur, %17,5’i öğrenci, %16,8’i işçi, %9,8’i ev hanımı, %9’u esnaf, %8,6’sı emekli, %7,2’si işsiz ve %1,7’si ise çiftçidir. Ayrıca, kredi kartı kullananların yaklaşık %60’ı erkek, %80’i 18-47 yaş aralığında ve %45’e yakını üniversite mezunudur.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların %59,9’unun kendisine ait bir kredi kartı varken, %43,1’inin ise kendisine ait bir kredi kartı yoktur. Bu verilerden kredi kartı sahiplik oranının beklenenden daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kredi kartı sahipliği ile kullanımı arasındaki fark önem arz etmektedir. Çünkü katılımcıların %76’sının kredi kartı kullandığı, %24’ünün ise kullanmadığı belirlenmiştir. Bu durum kredi kartı sahibi olmayan kişilerin başkalarının kredi kartını veya ek kartını kullanmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, kendisine ait bir kredi kartı olmayanların % 44,4’ünün alışverişlerinde bir şekilde kredi kartı kullandığı ortaya çıkmaktadır. Kısaca; Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yaşayanlardan kredi kartı sahibi olmayanların neredeyse yarısının bir başkasının kredi kartını kullanarak alışveriş yaptığı anlaşılmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki tüketicilerin %42,5’inin sadece 1 adet kredi kartı varken, kalan % 57,5’inin 2 veya daha fazla kredi kartı sahibi olduğu görülmektedir. İnsanları kredi kartı kullanmaya yönlendiren nedenler incelendiğinde en etkili faktörün kredi kartının taksitli alış-

veriş imkânı sağlaması, ardından ödeme kolaylığı sağlaması ve son olarak para taşıma riskini azaltması gibi nedenlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmadan edilen sonuçlar ışığında, bu alanda çalışma yapacak araştırmacıların başkalarının kredi kartı ile alışveriş yapanların daha çok kimlerin kartını kullandıkları ve bu kullanımda hangi tür alışverişlerin yer aldığı üzerine yapılabilir. Ayrıca çalışma kapsamı genişletilerek ulusal bazda bir uygulama yapılabilir.

REFERANSLAR

Akdoğan, Ö. (2015). Anı ve Fotoęraflarla Türkiye'nin Kartlı Ödeme Sistemleri Tarihi, Aryan Basım Tanıtım ve Matbaa, İstanbul.

Alam, S.S., Rahim, R. A., Haq, M. R. ve Khan, M. A. R. (2014). What Influence Credit Card Debts in Young Consumers in Malaysians", *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 6, 106-116.

Altan, M. ve Göktürk, İ. (2008). Türkiye'de Memurların Kredi Kartı Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 39, 110-126.

Armstrong, C. J. ve Craven, M. J. (1993). Credit Card Use and Payment Practices among a Sample of College Students, *Proceedings of 6th Annual Conference of the Association for Financial Counseling and Planning Education*, 12, 48-159.

Babuşçu, Ş. ve Hazar, A. (2016). Genel Bankacılık Bilgileri, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara.

BKM, (2018). https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2015/06/BKM-FAAL%C4%B0YET-RAPORU-2018_bask%C4%B1_.pdf.

Blankson, C., Paswan, A., ve Boakye, K. G. (2012). College Students' Consumption of Credit Cards, *International Journal of Bank Marketing*, 30(7), 567-585.

Cebeci, İ. ve Uçar, S. (2016). Bireysel Finansmanda Etkili Bir Araç: Kredi Kartı Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 72, 1-20.

Çiçek, R. ve Demirdelen, K. (2010). Kredi Kartı Kullanıcılarının Kart Tercihlerini Deęerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma: Niğde Üniversitesi Akademisyenleri Örneği, *Yönetim: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 66, 1-20.

Evans, D. S. (2004). The Growth and Diffusion of Credit Cards in Society, *Payment Card Economics Review*, 2, 59-76.

Golin, J. ve Delhaise, P. (2013). The Bank Credit Analysis Handbook A Guide for Analysts, Bankers and Investors, Wiley Finance Series, USA.

Hayhoe, C. R., Leach, L. ve Turner, P. R. (1999). Discriminating The Number of Credit Cards Owned by College Students' Credit and Money Attitudes, *Journal of Economic Psychology*, 20, 643-656.

İnsel, A. ve Yalım, C. (2001). Türkiye Ekonomisinde Tüketim Davranışı, *İşletme ve Finans Dergisi*, 16(173), 42-53.

İslatince, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Kredi Kartı Tercih Etme Nedenleri Önem Sıralaması: Anadolu Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *Journal Of Current Researches On Social Sciences*, 7(3), 125-138.

Kaya, F. (2009). TBB Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması, Graphis Matbaa, İstanbul.

Kurtuluş, K., Nasır, S. (2006). Consumer Behavior of Credit Card Users in an Emerging Market, *6th Global Conference on Business & Economics*, Gutman Conference Center, USA.

Mantel, B. ve Timothy M. (2001). Competition and Innovation in The Consumer E-Payments Market? Considering The Demand, Supply and Public Policy Issues, Emerging Payments, *Occasional Working Paper Series*, 4, 1-59.

Özkul, F. U. Ve Tapşın, G. (2010). Kredi Kartı Kullanımı ile Kullanılabilir Gelirin Tüketim Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir Ampirik Çalışma, *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 47, 138-153.

Qi, M. ve Sha, Y. (2003). Forecasting Consumer Credit Card Adoption: What Can We Learn About The Utility Function, *International Journal of Forecasting*, 19, 71-85.

Teoh, W. M., Chong, S-C. ve Yong, S.M. (2013). Exploring the Factors Influencing Credit Card Spending Behaviour Among Malaysians, *International Journal of Bank Marketing*, 31(6), 481-500.

Yayar R. vd. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kredi Kartı Sahibi Olmaları Üzerinde Etkili Olan Faktörler: Gaziosmanpaşa ve İnönü Üniversite’lerinden Ampirik Bulgular, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 152-169.